

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У , Ф О Р М Т А
М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І В И Х О В А Н Н Я
В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

**Випуск 13 (56)
Частина I**

Заснований в 1996 році

Рівне – 2016

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 13 (56). Частина I. — Рівне: РДГУ, 2016. — 175 с.

Збірник наукових праць підготовлено за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції «Становлення і розвиток особистості людини як суб'єкта власного життя» (до 70-ліття з дня народження С.Пальчевського), організованої Управлінням освіти і науки Рівненської обласної державної адміністрації, Рівненським державним гуманітарним університетом і Рівненським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти 10-11 березня 2016 року та містить статті з питань освітнього середовища в ретроспективі та сьогоденні, соціалізації особистості в контексті парадигми життєтворчості та проблем, реалій і перспектив педагогічного менеджменту.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, вихователів та вчителів, викладачів та студентів вищих навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкоровайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Войтович Ігор Станіславович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славистичного університету);

Сверлюк Ярослав Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 3 від 31.03.2016 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 10 — 5.
2016

© Рівненський державний гуманітарний університет,

ЖИТТЯ ЯК СПАЛАХ ЗІРКИ

Таким
пам'ятаємо ...

У кожного із нас свої Олімпи,
Де квітам щастя сяяти - цвісти.
Де сам себе і цілий світ зігрів би,
Якби ж туди добратися – дійти!

Якби знайшов в душі
той дух упертий,
Який у серці ураганить кров,
Щоб на шляху життя
сто раз померти,
Та сто один раз народитись знов!

С. Пальчевський

Наша конференція присвячена темі, яка, на наше бачення, має глибоке громадянське звучання: “Становлення і розвиток особистості людини як суб’єкта її власного життя”. Водночас є обставина, яка робить конференцію винятково сердечною, винятково щемливою, адже вона присвячена пам’яті доктора педагогічних наук, професора кафедри загальної і соціальної педагогіки та управління освітою нашого університету, Учителя від Бога, Людини з великої літери, дійсного члена Української академії акмеології, її віце-президента, Заслуженого вчителя України, автора навчальних посібників із педагогіки, сугестопедагогіки, акмеології, соціальної педагогіки – Степана Сергійовича Пальчевського.

У ці дні Степану Сергійовичу виповнилось би 70 років (13 березня). Йому б ще жити й жити, а він пішов і пішов від нас назавжди. Коли я почув про цю сумну звістку, мимоволі вголос промовив: “Життя як спалах зірки”. Його життя справді проминуло, як спалах зірки: не увійшов, тихенько, мирно, спокійно, ні, не оглядаючись ні на кого, він увірвався в нього, відразу засяявши багатьма барвами своєї поетичної натури. Так і пішов раптово із життя... Степан Сергійович “згорів”, фактично, за місяць. І хоча пройшов вже цілий рік від цієї сумної події, нам всім на кафедрі кожного дня здається: ось відчиняться двері і спочатку з’явиться його папочка, а потім, хоч і не завжди усміхнений, а проте дуже добрий і всім бажаючий добра, чи доброго дня, чи просто добрих справ, з’явиться він сам.

Коли згадують людину, що відійшла в інший світ, то говорять лише хороше, так прийнято в нас. У Степана Сергійовича не було таких сторін чи навіть сторінок його власного життя, які потрібно було б затушувати чи просто приховати. Зрозуміло, що ідеальних людей не буває, але він світився чистим, ясним, теплим промінням.

Бог подарував йому великий дар – дар слова, слова поетичного, емоційного і розумного. Є сотні віршів, написаних Степаном Сергійовичем.

У традиціях, та, напевно, й у свідомості нашого народу живе така думка: людина живе стільки, скільки живе пам’ять про неї в тих, хто її знав. Степан Сергійович залишив після себе світлу і добру пам’ять своїм життям, своїми справами, своїм ставленням до тих, хто його оточував. Його життєвий і творчий шлях дуже коротко можна було б охарактеризувати двома такими узагальненнями: життя як спалах зірки і він створив себе сам. Їх би можна було наповнити конкретним змістом, деталізувати чи конкретизувати. Я зупинюсь лише на окремих моментах його життя.

Степан Пальчевський народився і виріс серед чудової української природи, в оточенні лісів, щедрого різнотрав’я, дихав чистим як золото повітрям. Він народився і виріс у звичайній, простій селянській сім’ї, де знали ціну землі і важкій селянській праці. Він навчався у звичайній сільській школі. Його вчили звичайні

вчителі. Однак, великий потяг до знань сприяв тому, що Степан Сергійович закінчив два інститути, Рівненський (філологічний факультет) і Мелітопольський, в якому він отримав диплом учителя географії. Працюючи вчителем географії Мізоцької середньої школи, він захистив кандидатську дисертацію. На той час це було незвичне явище, бо завжди, коли захищався практик, приходили послухати і подивитись на це дійство багато зацікавлених людей. Ще працюючи у школі, він брав участь у Першому Всесоюзному конкурсі “Учитель року” і проводив відкриті уроки в Москві для учнів і вчителів. Ще в час роботи у школі йому присвоєно звання “Заслужений учитель України”. Вже працюючи на кафедрі, він захистив докторську дисертацію з сугестопедії, став дійсним членом Української академії акмеології, її віце-президентом. Він став автором навчальних посібників “Педагогіка”, “Соціальна педагогіка”, “Сугестопедагогіка”, “Акмеологія”. Він був керівником акмеологічної лабораторії і провів десятків майстер-класів у Києві, Рівному, в інших областях України. Він побудував гарний будинок у Мізочі та Здолбунові, виростив сина і радів успіхам двох онуків.

Його любила вся кафедра, а правильніше було б висловитися – весь університет. Степан Сергійович дуже м’яко, поблажливо ставився до студентів. Можливо тому, що в його сім’ї не було дочки, в розмові зі студентками він звертався до них “Доню” або “Доцю”. І вражало, що така форма звертання, навіть для стороннього, була цілком природною.

Маючи хорошу пам’ять, професор Пальчевський у своїх виступах чи-то перед студентами, чи на кафедрі, цитував великих людей без будь-яких записників або папірців. Досліджуючи чи вивчаючи нову для себе проблему, він намагався зрозуміти її суть. Одного з понеділків він підійшов до мене і промовив: “Б’юсь об заклад, ви не вгадаєте, чим я займався в цю неділю.” Я відповів, що в кожного з нас у недільний день стільки справ збирається, що я навіть не уявляю, чим би він міг займатися. Степан Сергійович відповів: “Я конспектував вашу статтю про синергетику в педагогіці, вона мені настільки сподобалась, що я вирішив її законспектувати.” Відповідаю йому, що на кафедрі стоїть ксерокс, за кілька хвилин скопіюєте і будете мати цю статтю. Він відповів: “Я ще з часів інституту знаю, що знання лежать не лише на кінчику язика, але й на кінчику пальців.”

Степан Сергійович добре розумів, що пізнати світ можна не лише через свідомість, не лише використовуючи мислення, уяву, пам’ять, а й шляхом використання емоційно-почуттєвої сфери людини. Всім відомий факт, що людина швидше і міцніше запам’ятовує слова пісні в супроводі мелодії цієї пісні, аніж одні слова без участі мелодії.

Його сугестопедична методика вивчення географії базувалась на принципах емоційності і художності, а носієм емоційності й художності був вірш, інколи звичайний віршований рядок або куплет. Фактично, йшла мова про створення авторського віршованого курсу географії, а за великим рахунком, йшлося про те, що в сучасній дидактиці мають право на життя принципи художності та емоційності.

Слід зазначити, що Бог дав Степану Сергійовичу великий дар, дар слова і користувався він цим даром бездоганно. Окремі вірші Степана Сергійовича покладені на музику та стали піснями.

На конференції, яка присвячена пам’яті Степана Сергійовича Пальчевського, працювало 5 секцій, доповіді з яких розміщені у 2-х частинах збірника. У першій частині подані статті секцій: “Освітнє середовище в ретроспективі та сьогоденні”, “Соціалізація особистості в контексті парадигми життєтворчості”, “Педагогічний менеджмент: проблеми, реалії і перспективи”.

Запропонована тематика відповідає різностороннім науковим інтересам Степана Сергійовича.

Іван Васильович Малафійк,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри загальної і соціальної
педагогіки та управління освітою, РДГУ.

ЗМІСТ

Малафійк І.В. Життя як спалах зірки.	3
Оксенюк О.В. Імпресинги творчої лабораторії освітології С. Пальчевського.	5
Белова С.А. Шляхи гуманізації навчально-виховного процесу у Бременській педагогічній школі початку ХХ ст.	8
Дзюбишина Н.Б. Естетичне виховання учнів в експериментальних школах міжвоєнної Чехословаччини.	11
Яроцук Л.Г. Моніторингові дослідження в Європі як сучасний метод діагностики знань.	14
Левчук І.Б. Просвітницькі аспекти благодійницької діяльності православних братств Волині 2 пол. ХІХ – поч. ХХ ст.	19
Ваколюк А.М. Особливості фізичного виховання школярів у педагогічній діяльності А. Макаренка.	22
Толкова Т.М. Досвід функціонування дослідницьких університетів Сполучених Штатів Америки.	25
Біліченко П.Г. Етапи просвітницької діяльності родини українських меценатів Терещенків.	28
Марчук О.О. Основні напрями діяльності Волинського гімнастичного товариства „Сокіл” на початку ХХ століття.	30
Сорочинська Т.А. Сучасна концепція філософії освіти в Україні.	33
Шикла Р.Р. Музейна педагогіка: розуміння основних наукових дефініцій майбутніми вчителями в галузі природознавства.	36
Мельник О.В. Освітня діяльність Миколи Ковальського (друга половина 1990-их – середина 2000-их років).	38
Солодовник А.О. Генезис поняття освітнього середовища у педагогічній думці України (20-і рр. ХХ - початок ХХІ століття).	42
Чижик Т.Г. Проблема визначення параметричних характеристик розвитку учнів загальноосвітніх шкіл.	48
Шелюк Г.В. Роль журналу “Церковно-приходская школа” в розвитку початкових шкіл духовного відомства.	51
Мосієвич Ю.О. Прогресивні тенденції розвитку польської освіти Волинської губернії другої половини ХІХ – початку ХХ ст.	54
Чередняк Ю.М. Роль Б. Н. Мітюрова у розвитку персоналістичного напрямку в історії педагогіки.	57
Паламарчук Л.Б. Соціокультурні знання як гуманістичне підґрунтя вивчення географії.	61
Калаур С.М. Обґрунтування доцільності розробки системи професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до розв’язання конфліктів.	64
Петрук Л.П. Народні традиції як засіб соціалізації особистості у педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського.	69
Мартинюк Л.В. Музична слухацька діяльність учнів підліткового віку.	72
Маліновська Н.В. Особливості організації мовленнєвого спілкування дітей з різними освітніми можливостями в умовах спільного навчання.	75
Шевчук О.А. Дотримання стилю здорового способу життя як передумова успішної соціалізації студентської молоді.	78
Гураль У.М. Практичні методи формування в молодших спеціалістів комерційних коледжів конфліктологічної компетентності у розв’язанні професійних конфліктів.	84
Фрідріх А.В. Формування у майбутніх фахівців національної самосвідомості.	87
Волошко Г.В. Підготовка майбутніх робітників соціальної сфери до створення профілактичної соціальної реклами.	89
Степанова О.І. Особливості мовленнєвого спілкування педагогів дошкільних навчальних закладів з дітьми, які мають різні освітні можливості.	93
Бісовецька Л.А. Проблема формування особистості школяра на сучасному етапі розвитку освіти.	96
Косарєва Г.М. Виявлення структури толерантного ставлення майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до дітей з особливими потребами.	99
Галатюк М.Ю., Галатюк В.М. Управління розвитком індивідуальних здібностей та самореалізації учнів загальноосвітніх навчальних закладів.	103
Падалка О.І. Взаємини дітей дошкільного віку з різними освітніми можливостями у процесі спільного навчання.	107
Грицюта О.Ф. Психолого-педагогічні особливості подолання стресу, психічної травми та посттравматичного синдрому в постраждалих від військових дій.	110
Малафійк І.В., Кривко М.П. Єдність управлінського та дидактичного циклів як основа формування суб’єкта навчального пізнання.	113
Міщук Н.Й., Степанюк А.В. Моделювання природничо-наукової освіти школярів на основі інтеграційного підходу.	116
Семенов О.С. Методологічні та практико-нормативні засади функціонування змісту діяльності позашкільного навчального закладу.	119
Янцур М.С. Теоретичні засади методичної підготовки майбутніх вчителів технології.	124

Штельмах Г.Б. Концепція особистісно діяльній освіти у професійній підготовці вчителів іноземної мови.	129
Сингаївський Д.В., Савельєв М.Г. Ефективність проектно-технологічної підготовки фахівців у системі “Коледж – Університет”.	133
Косарева О.І. Психологічні особливості навчання і виховання дітей з різними освітніми потребами (на прикладі дітей з раннім дитячим аутизмом).	135
Федорова М.А. Психологічні основи виховання моральних цінностей особистості.	138
Смолюк С.В. Перспективи проектування розвивального освітнього середовища сучасної початкової школи.	141
Яницур Л.А. Особливості методики проведення занять з образотворчої діяльності у групах із змішаним віковим складом.	144
Коваль В.В., Коваль В.В. Професійно-прикладна фізична підготовка учнів профтехучилищ: історичний досвід і сучасні умови використання.	149
Шевців З.М. Теоретичні основи інклюзивної педагогіки.	152
Осіпчук Н.В. Європейський контекст вивчення іноземної мови у вищій школі.	155
Павленко А.С. Управління процесом виховання в загальноосвітніх навчальних закладах.	158
Кострубань Р.В. Необхідність впровадження в навчальний процес структурної моделі для формування толерантності студентів педагогічних коледжів.	161
Філоненко Р.С. Історія розвитку та сучасний стан управління освітою.	164
Шроль Т.С. Змішане навчання як нова форма організації ІКТ-освіти.	166
Відомості про авторів.	171